

Epoca Preistorică

În multe locuri de pe teritoriul de azi al Georgiei s-au descoperit urme de viață ale omului preistoric. Între acestea se remarcă situl de la Dmanisi, localitate din sudul Georgiei, foarte bogat în materiale antropologice, paleontologice și arheologice. Aici s-au descoperit rămășițele a doi indivizi umanoizi, denumiți „Zezva” și „Mzia”, având o vechime de 1,8 milioane de ani. Până acum, pe continentul eurasiatic acestea sunt cele mai vechi urme cunoscute ale unei specii umanoide, motiv pentru care Zezva și Mzia sunt considerați a fi „primii europeni”. Descoperirile de la Dmanisi vin să susțină ipoteza potrivit căreia *Homo Erectus Georgicus* din grupul Homo (asemănător omului) ar fi părăsit Africa și s-ar fi stabilit în Eurasia mult mai devreme decât se credea inițial, răsturnând teoria potrivit căreia prima migrație a umanoizilor dinspre continentul african spre cel eurasiatic ar fi avut loc abia acum un milion de ani. Diversitatea descoperirilor antropologice făcute în Dmanisi (în mod special cinci crani pe deplin conservate) a creat o bază pentru întreaga cercetare a populației umane timpurii.

De asemenea, în afară de descoperirile referitoare la grupul *Homo Erectus*, pe teritoriul Georgiei au fost găsite și oseminte, și vestigii arhaice aparținând lui *Homo Neanderthalensis* și lui *Homo Sapiens*.

Zezva și Mzia — „primii europeni”, datează de 1,7–1,8 milioane de ani
(Muzeul Național al Georgiei)

Epoca Bronzului

În mileniul al III-lea î.Hr., strămoșii georgienilor au învățat prelucrarea și utilizarea bronzului, obținut inițial prin topirea și amestecarea cuprului cu arsenul, acesta din urmă fiind înlocuit ulterior cu plumbul și/sau staniul. Aliajul de bronz oferea posibilitatea prelucrării sale prin turnarea în forme speciale, produsul finit din bronz având o duritate și rezistență mai mari decât obiectele din cupru. De asemenea, bronzul oferea posibilitatea reutilizării prin topirea obiectelor de bronz deteriorate și turnarea aliajului în alte forme.

Concomitent cu apariția metalurgiei bronzului, tot în mileniul al III-lea î.Hr., descoperirile arheologice de pe teritoriul georgian evidențiază apariția unor noi practici funerare, care implicau realizarea de morminte în formă de tumul. În aceste morminte erau înhumați de obicei șefii de trib, unele morminte tumulare având un aspect de-a dreptul grandios, cu o înălțime a tumulilor care poate să atingă chiar și 8-10 metri și cu un diametru care depășește uneori o sută de metri. Marea cameră funerară era realizată din piatră sau bușteni și se afla plasată în centrul tumulului, iar la ea se ajungea pe un „drum” larg, pavat cu piatră. Ritualurile funerare erau complexe, implicând adesea incinerarea corpului decedatului, care era așezat într-o trăsură de lemn și depus în sala funerară centrală. Lângă corpul decedatului erau așezate obiecte de podoabă și arme din bronz, cupru, aur și argint, precum și alte ofrande. Uneori, decedatul era înhumat împreună cu servitorii săi, care erau sacrificați ritual. Întreaga structură era acoperită cu piatră sau galet. În unul dintre mormintele tumulare excavate la Trialeti — regiune din sudul Georgiei unde au fost realizate primele astfel de descoperiri, de unde și numele de „Cultura Trialeti” atribuit acestor populații — a fost găsită o cupă de argint care are gravate pe ea scene ale ritualului religios ținut în timpul ridicării mormântului. Datorită specificului ei, Cultura Trialeti este considerată ca aparținând stadiilor timpurii ale așa-numitei „arii culturale a kurganelor”.

Așadar, putem spune că pe actualul teritoriu georgian începe să se dezvolte din mileniul al III-lea î.Hr. o cultură complexă, implicând ritualuri funerare elaborate și o metalurgie a bronzului de înaltă calitate, care presupune inclusiv producția de tip artizanal, așa cum o relevă podoabele descoperite în mormintele cu aspect tumular datând din aceeași perioadă.

Statuetă Leul de Aur, mileniul al III-lea î.Hr. (Muzeul Național al Georgiei)

*Cupă din argint, mileniul al II-lea î.Hr.
(Muzeul Național al Georgiei)*

*Cupă de aur, mileniul al II-lea î.Hr.
(Muzeul Național al Georgiei)*

*Colier de aur, a doua jumătate
a mileniului al III-lea
(Muzeul Național al Georgiei)*

Orientul antic și Georgia

De-a lungul mileniului al II-lea î.Hr., triburile kartliene au avut contacte frecvente cu populațiile și statele din Orientul Mijlociu, precum hitiții, asirienii sau urartienii, aceștia încercând cu ocazia unor campanii militare să cucerească și teritoriile kartliene.

La sfârșitul mileniului al II-lea î.Hr., în partea de sud-vest a teritoriului istoric al Georgiei, din uniunea mai multor triburi kartliene a apărut Regatul Diaokhi. Împreună cu aliații săi din vecinătate, regatul va purta mai multe războaie cu asirienii, încercând să oprească expansiunea acestora către nord. După mai multe confruntări, în anul 1112 î.Hr. regele Asiriei, Tigletpilesar I, i-a învins pe regele din Diaokhi și pe aliații săi.

După domnia lui Tigletpilesar I, puterea asirienilor a intrat în declin. Pe acest fond, Regatul Diaokhi își recapătă treptat din putere. În același timp, către secolul al IX-lea î.Hr. în vecinătatea sud-estică a Regatului Diaokhi apărea Regatul Urartu, a cărui ascensiune va accentua declinul asirienilor și mai mult. De asemenea, regii urartieni își vor îndrepta și ei privirea către Regatul Diaokhi, iar după victoriile obținute de Menua și Arghiști I împotriva regelui Diaokhului, regiunea Kartliei a fost cucerită de Regatul Urartu. În inscripțiile descoperite pe tăblițele de piatră urartiene datând din acea perioadă se consemnează faptul că Regatul Diaokhi era un stat foarte puternic și bogat. Cu toate acestea, invaziile și războaiele cărora a trebuit să le facă față în

Întoarcerea lui Iason cu Lâna de aur, reprezentată pe un vas de ceramică antică din Apulia

confruntările cu asirienii și urartienii i-au grăbit declinul, iar în cele din urmă a sfârșit prin a fi cucerit de vecinul de la nord, Regatul Colchidei.

Regatul Colchidei, sau Colchis, ori Colchida, a luat naștere cândva în intervalul dintre secolele XI-VIII î.Hr., prin unificarea triburilor stabilite în partea de vest a teritoriului georgian de astăzi, pe zona de coastă a Mării Negre. Colchida ne apare în mitologia greacă drept un regat dezvoltat și bogat, fiind menționată în binecunoscutul mit al argonauților plecați în căutarea lânii de aur, al cărei stăpân era Aetis, nimeni altul decât regele Colchidei. Potrivit mitului, regele Aetis era fiul Soarelui, zeul Helios, și al Perseidei. Aetis îi promite lui Iason, conducătorul eroilor îmbarcați pe corabia Argos, că îi va da lâna de aur după

care fusese trimis de către unchiul său, regele Pelias din Iolcos, dacă va putea trece de anumite probe. Astfel, regele Colchidei îi cere lui Iason să înhame la un plug trainic, cu lamă de oțel, o pereche de tauri care, la fel ca și plugul, fuseseră făuriți de către zeul Hefaistos și aveau copite de bronz, și care scui-pau flăcări pe nări; să are un câmp cu ei și să semene acolo dinții balaurului care păzea lâna de aur; iar mai apoi să-iucidă pe giganții îmbrăcați în cupru care ar fi răsărit din dinții sădiți. Fiica regelui Aetes, Medeea, se îndrăgostește de Iason și îi ajută pe argonauți să treacă de probe și să obțină lâna de aur. În privința Colchidei, consemnările istorice grecești se împletesc cu narațiunea mitică pentru a ne prezenta imaginea unui regat înfloritor, care practica agricultura, horticultura, viticultura⁴⁸, creșterea animalelor domestice

⁴⁸ Mitul mai menționează splendoarea palatului regelui din Colchida, unde existau inclusiv fântâni arteziene din care curgeau lapte, uleiuri aromate, dar și vin. De altfel, cultura vinului are o tradiție foarte veche pe teritoriul georgian, acesta fiind considerat astăzi chiar „patria vinului” ca urmare a descoperirilor arheologice din regiunea Kvemo Kartli care au scos la iveală rămășițe ale soiurilor *Vitis Vinifera*, depozite de vin și vase mari de fermentație denumite *Kvevris*, datând încă din Neolitic, din mileniul al VI-lea î.Hr. *Kvevrisul*, vasul mare de fermentație și depozitare a vinului în pământ, mai este utilizat și astăzi în Georgia, reprezentând emblema viticulturii georgiene.

și metalurgia la un nivel înalt, și a cărui forță politică îi adusese faima și recunoașterea din partea celorlalte regate contemporane, fie ele chiar și mai îndepărtate.

Către sfârșitul mileniului al II-lea î. Hr., vechii locuitori ai Georgiei de azi deja erau familiarizați cu prelucrarea bronzului, dar și a fierului, o contribuție importantă în acest sens având triburile halibi (chalybes) situate în zonele montane din sudul Mării Negre, care se pare că au fost chiar descoperitorii procedeelelor de extragere a minereului de fier.

După cucerirea Regatului Diaokhi, Regatul Colchidei ajunge să se învecineze cu Regatul Urartu. Curând, cele două regate vor intra în război, iar campaniile militare ale urartienilor împotriva Colchidei din secolul al VIII-lea î.Hr. vor slăbi puterea Regatului Colchidei și îl vor expune atacurilor și invaziilor popoarelor nomade din nordul Caucazului și din sudul Rusiei de azi, cimerienii și scitii, care vor face incursiuni devastatoare pe teritoriul acestuia.

Marea colonizare greacă și regatul Colchidei

O parte a locuitorilor din orașele-state grecești își părăseau adesea patria și porneau în expediții pentru descoperirea de noi ținuturi și întemeierea de colonii. Procesul colonizării de noi teritorii era influențat de o serie de factori, precum creșterea populației polisurilor grecești, conflictele interne dintre diferitele grupuri și categorii sociale, nevoia de materii prime sau comerțul cu produse exotice care necesitau întreținerea relațiilor de schimb la distanțe mai mari.

Din punct de vedere geografic, marea colonizare greacă s-a desfășurat pe următoarele coordonate: spre Est și Nord-Est (Asia Mică și Orientul Mijlociu, respectiv zona costieră a Mării Negre); spre Sud (teritorii din zona de coastă nord-africană aparținând Egiptului și Libiei de astăzi); spre Vest și Nord-Vest (Sicilia, Italia, sudul Franței și estul Spaniei). Multe dintre coloniile întemeiate de greci au dăinuit peste milenii, păstrându-și inclusiv numele originale, cu unele mici variațiuni, cum este cazul, spre exemplu, al Marsilliei (la origini Massalia, numită apoi de latini Massilia); Tarentului, Siracuzei ș.a.

În ceea ce privește colonizarea greacă a Mării Negre, aceasta s-a desfășurat între secolele VII-VI î.Hr., polisul Miletului, fondat de ahei către secolul al XIV-lea î.Hr. pe coasta de vest a Anatoliei, jucând un rol important în acest sens. Astfel, Miletul s-a dovedit a fi deosebit de prolific în fondarea de colonii, inclusiv în estul Mării Negre, pe zona de coastă a Georgiei de

astăzi, unde a întemeiat mai multe așezări, precum Fazis (lângă orașul georgian Poti de astăzi), Ghienosi (corespunzând actualului oraș georgian Oceașcire), Dioscuria (în prezent, orașul georgian Sohumi), Pitiunti (stațiunea Pișunda de astăzi din republica autonomă georgiană Abhazia) sau Kobulet-Pini (aproape de orașul georgian Batumi din prezent). Dintre acestea, cea mai importantă colonie grecească a fost Fazis.

Dincolo de întemeierea de colonii, grecii au acordat o mare importanță și dezvoltării comerțului cu Colchida, care constituia o piață de desfacere atractivă și profitabilă pentru produsele grecești manufacturate, precum cele textile, bijuteriile, vasele etc., dar și pentru vinuri și uleiuri. De asemenea, din Colchida, grecii, la rândul lor, importau produse brute și materii prime precum țelina, blana, lemnul pentru construirea navelor etc., dar și sclavi. Aceste relații comerciale complexe pe care polisurile grecești le întrețineau cu Colchida sunt atestate de numeroase vestigii arheologice, printre care regăsim inclusiv vase descoperite în unele așezări grecești care poartă inscripția „Sunt făcut de Colchii”. Aceleași vestigii surprind și faptul că relațiile comerciale erau însoțite și de fenomene migratorii care presupuneau deplasări de populație în ambele sensuri între teritoriile grecești și Colchida.

Stabilirea coloniilor grecești în întregul bazin pontic, și în mod special în partea de est a acestuia, a avut un mare impact asupra vieții culturale, sociale și economice a Colchilor. Astfel, prin intermediul legăturilor întreținute cu elenii și coloniile întemeiate de aceștia, Colchida s-a racordat la civilizația grecească, cea mai avansată dintre civilizațiile existente în acel moment. În acest sens, descoperirile arheologice relevă relațiile Colchidei cu așezările de coastă întemeiate de greci în proximitate, dar și cu cele din nordul Mării Negre și Peninsula Crimeea, unde s-au găsit monede colchidene, precum și cu coloniile grecești din sud, din zona anatoliană, dar și cu cele mai îndepărtate, din bazinul mediteranean, de pe teritoriile care aparțin astăzi Siriei și Egiptului. În același timp, vestigiile descoperite cu ocazia explorărilor arheologice de pe teritoriul Georgiei pun în evidență, pe lângă coloniile grecești întemeiate pe zona de coastă a Mării Negre, și existența unor așezări antice autohtone înfloritoare, cum este cazul celor descoperite mai spre interiorul teritoriului, unde se află astăzi orașele Vani și Kutaisi.

Nivelul înalt de dezvoltare al Colchidei este reflectat și de faptul că aceasta ajunsese să bată monedă, așa cum demonstrează monedele de argint din secolele VI-III î.Hr., cunoscute sub denumirea de „Tetri Colchidian”, descoperite atât pe teritoriul georgian, cât și în afara acestuia, în Peninsula Crimeea, pe teritoriul Turciei, la Trabzon, sau în Asia Centrală. Răspândirea

monedelor colchidiene pe un areal extins evidențiază importanța economică și politică crescută pe care ajunsese să o dețină Colchida în acele timpuri.

Așadar, referitor la Regatul Colchidei, mitologia, relatările istorice și vestigiile arheologice se completează pentru a ne reda imaginea unui stat dezvoltat, atât politic, cât și economic, cu o cultură înfloritoare și având relații strânse cu lumea civilizată contemporană lui.

*Colan de aur, secolul al V-lea î.Hr.
(Muzeul Național al Georgiei)*

Expedițiile militare ale lui Alexandru cel Mare în Est

Născut în anul 356 î.Hr., cel care avea să fie consemnat de istorie drept Alexandru cel Mare sau Alexandru Macedon ajunge rege la vârsta de numai 20 de ani, după ce tatăl său, regele Filip al II-lea al Macedoniei, este asasinat de conspiratori în anul 336 î.Hr. Campaniile sale militare și cuceririle teritoriale, care vizau întemeierea unui imperiu care să reunească și să armonizeze în cadrul său culturile ariei-nucleu de expansiune a civilizației clasice grecești cu civilizațiile și culturile orientale, au schimbat fața lumii antice, influențând în mod decisiv destinul unor popoare și formațiuni statale. Până la moartea sa, în anul 323 î.Hr., Alexandru reușește să cucerească puternicul Imperiu Persan Ahemenid și să creeze un vast imperiu care se întindea din Egipt și Peninsula Balcanică până în India, având capitala la Babilon, locul unde, de altfel, se și afla Alexandru în momentul morții sale.

Bijuterie de aur, a doua jumătate a secolului al IV-lea î.Hr. (Muzeul Național al Georgiei)

Imperiul fondat de Alexandru cel Mare, chiar dacă s-a destrămat imediat după moartea acestuia în mai multe regate, a constituit o bază solidă pentru răspândirea limbii și culturii grecești și în rândul altor națiuni, contribuind totodată la consolidarea și dezvoltarea legăturilor comerciale dintre vechiul Orient și matca civilizației grecești. Aceste evoluții au deschis lumii antice calea către „epoca elenistică”, perioadă cuprinsă între anul 323 î.Hr., după moartea lui Alexandru, și anul 31 î.Hr., când moare regina egipteană Cleopatra a VII-a, iar Octavian anexează Egiptul și devine primul împă-

rat al Romei, și Imperiul Roman își începe fulminanta ascensiune.

În epoca elenistică se evidențiază marile regate formate de dinastiile grecești și macedonene fondate de către foștii comandanți militari din armata lui Alexandru cel Mare, cunoscuți sub denumirea de „diadohi”. De asemenea, în cadrul acestor regate se remarcă o dezvoltare intensă a vieții urbane. Deși armatele grecești au făcut incursiuni și în arealul corespunzând teritoriilor georgiene de astăzi, exercitând anumite forme de dominație asupra lor, acestea nu au fost încorporate la propriu Imperiului lui Alexandru Macedon și nici regatelor elenistice apărute după destrămarea sa. Chiar și așa, influențele „epocii elenistice” s-au regăsit și în spațiul georgian, continuând și dezvoltând tradiția legăturilor anterioare ale acestui spațiu cu civilizația greacă, în virtutea proximității sale geografice față de regatele elenistice nou-create.

Regele Parnavaz și crearea Regatului Kartli

Așadar, evoluțiile din perioada cuceririlor lui Alexandru cel Mare și din epoca elenistică ce a urmat destrămării imperiului creat de acesta s-au reflectat și pe teritoriul georgian, unde au determinat apariția regatului Kartli, regat care însă nu a fost anexat niciun moment imperiului lui Alexandru. Cu privire la incursiunile armatelor lui Alexandru pe teritoriul

georgian există două variante. Potrivit uneia dintre acestea, însuși marele Alexandru ar fi invadat și cucerit regiunea Kartli, pe care totuși nu o anexează imperiului său, lăsând în schimb pe unul dintre generali, pe Azo, să conducă noul teritoriu cucerit. Se pare însă că în realitate nu Alexandru în persoană ar fi invadat teritoriul georgian, ci, așa cum se susține într-o altă variantă, doar unii dintre comandanții săi, care au mărșăluit prin Caucaz cucerind regiunea Kartliei și subordonându-și unele dintre regiunile învecinate acesteia. Confuzia în privința cuceritorului Kartliei ar fi generată de mențiunile unui cronicar târziu⁴⁹ care îl indică în mod eronat pe Alexandru ca fiind cel ce ar fi invadat și cucerit Kartlia. Mai mult decât atât, se crede că regiunea Kartliei nu ar fi fost cucerită în timpul vieții lui Alexandru, ci imediat după moartea acestuia, de către unii dintre succesorii săi, în perioada de frământări și lupte ce au însoțit fragmentarea imperiului pe care îl crease.

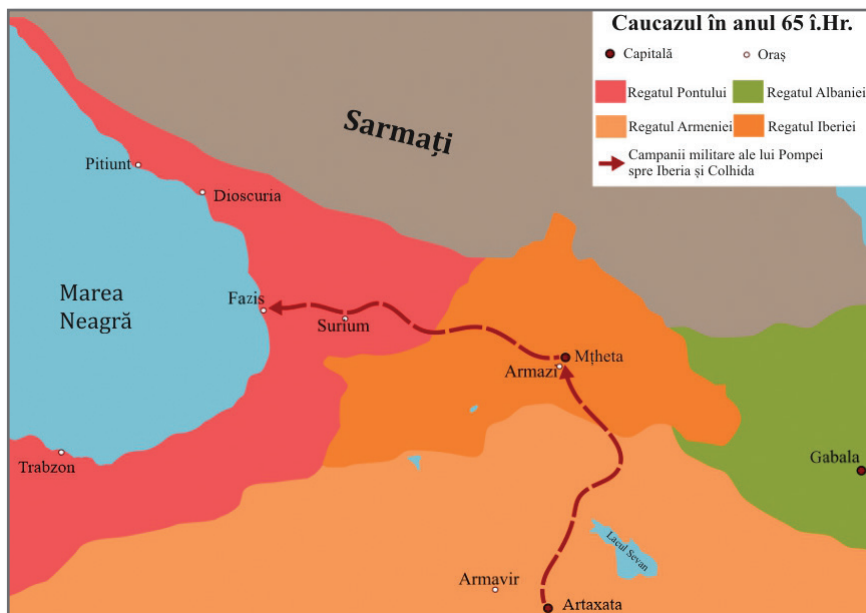
În ceea ce privește originea și istoria generalului Azo care ar fi ajuns să conducă Kartlia, și aici există două versiuni, al căror element central îl reprezintă noțiunea „Arian-Kartli” asociată numelui acestuia și care ar indica alte origini decât cea macedoneană pentru Azo. Astfel, într-una dintre variante „Arian-Kartli” ar însemna „Kartli al lui Iran” și s-ar referi la teritoriul Kartliei care, locuit fiind de triburi georgiene, făcuse parte din Imperiul persan Ahe-menid cucerit de Alexandru. În cea de-a doua accepțiune, „Arian-Kartli” ar face trimitere la o descendență în al cărei fundal s-ar afla regatele Urartu și Mitanni. Ce au însă în comun ambele ipoteze este faptul că și una, și cealaltă evidențiază lupta pentru supremație care implica triburile din sudul și estul actualului teritoriu georgian. În sensul celor două perspective menționate, Azo, a cărui origine ar fi fost arian-kartliană, ne apare fie ca înaintașul viitorului rege kartlian Parnavaz, fie ca dușmanul acestuia. În această din urmă variantă, Parnavaz ar fi fost nepotul lui Samara, conducătorul triburilor din regiunea Mțheta și ar fi murit luptând contra lui Azo, împotriva căruia se răsculase. La acel moment, Parnavaz ar fi avut vârsta de trei ani și s-ar fi retras împreună cu mama lui în Caucazul de Nord, unde a fost crescut până la vârsta adolescenței. Ulterior, ajutat de triburile din nordul Caucazului și de regele Kugi al triburilor din partea de vest, Parnavaz conduce revolta localnicilor împotriva lui Azo, care sfârșește prin a fi ucis în timpul acesteia. Odată cu moartea lui Azo se încheie și dominația macedoneană asupra teritoriilor georgiene. După această victorie, Parnavaz se proclamă regele Kartliei, fiind

⁴⁹ Principalele surse privind cronologia regilor georgieni au fost redactate în timpul dinastiei bagratide (secolul al IX-lea) — *Convertirea regatului Kartli și Viețile regilor din Kartli* (n. ed.).

recunoscut ca atare și de aliatul său din vest, regele Kugi. Astfel, Parnavaz este considerat fondatorul dinastiei regilor kartlieni.

Devenit rege, Parnavaz începe implementarea unor ample reforme. Astfel, el împarte teritoriul asupra căruia domnea în nouă unități cu caracter administrativ și militar. Opt dintre acestea erau denumite *eristavis* și erau conduse fiecare de câte un funcționar regal denumit *eristavi*. Cea de a noua, denumită *espașpeta* și condusă de un *espașpeti*, avea un pronunțat caracter militar și strategic, și deținea o importanță superioară celorlalte opt unități. În acest sens, *espașpeta* includea teritoriile cu valoare strategică deosebită, inclusiv Shida Kartli (Kartlia interioară), iar *espașpeti* deținea în ierarhia regatului a doua poziție după rege, toți ceilalți lideri, care purtau titulatura de *eristavi*, datorându-i ascultare. Totodată, Parnavaz a reconstruit și fortificat capitala Mțheta, care fusese distrusă în timpul luptelor cu invadatorii greci și macedoneni, și a ridicat și alte fortificații. În plan religios, a introdus cultul unui nou zeu, pe care l-a denumit Armazi și în care a proiectat o sinteză a atributelor și caracteristicilor mai multor vechi zei locali. Astfel, nucleul în jurul căruia s-a clădit zeitatea Armazi se pare că a fost reprezentat de vechiul „Zeu al Lunii” imaginat ca un războinic (în limba hitită „Arma” înseamnă divinitatea Lunii); în cultul său⁵⁰ se regăseau inclusiv aspecte din zoroastrism, amintind de venerarea lui Ahura Mazda. În cinstea noului zeu Armazi, pe muntele de lângă capitala Mțheta a fost ridicat un idol care îl reprezenta și ulterior s-a construit o fortificație dedicată lui. Pe lângă acest nou zeu menit să dețină poziția centrală în panteonul religios local, Parnavaz a păstrat și alți doi idoli despre care se crede că fuseseră aduși de Azo din ținuturile sale natale, respectiv pe Gați (Gatsi) și Gaim. Pe lângă aceste reforme politice, administrative, militare și religioase, tradiția istorică georgiană mai asociază numele lui Parnavaz și cu oficializarea limbii georgiene ca limbă de stat și crearea limbii georgiene scrise, deși această opinie nu este împărtășită în cercurile științifice mai largi. În ciuda tuturor acestor evoluții excepționale atribuite domniei lui Parnavaz, determinarea exactă a perioadei de afirmare a regatului parnavez se dovedește a fi foarte dificilă, deoarece se consideră că Parnavaz ar fi domnit, cel mai probabil, cândva între secolele III-II î.Hr.

⁵⁰ În ceea ce privește cultul lui Armazi, se pare că acesta se încadra cultelor specifice tradițiilor patriarhale, având mai multe elemente comune atât cu cultul iranian al lui Ahura Mazda, cât și cu cel grec al lui Zeus.

Caucazul în anul 65 î.H.

Roma și Regatul Pontului

Așa cum am menționat deja, după moartea lui Alexandru cel Mare, imperiul pe care acesta l-a creat s-a destrămat, fiind împărțit în regate conduse de foștii săi comandanți, cunoscuți și sub denumirea de diadohi, care fondează adevărate dinastii. Astfel, spre exemplu, Egiptul ajunge să fie condus de dinastia moștenitorilor lui Ptolemaios, Persia și Mesopotamia de dinastia fondată de Seleucos, iar Macedonia de moștenitorii lui Antigos.

În acest timp, mai spre Vest, Republica Romană devenea puterea dominantă în Mediterana după ce ieșea victorioasă în urma Războaielor punice din secolele III-II î.Hr. și distrugea puternicul regat al Cartaginei de pe coasta nord-africană. Astfel, după înfrângerea cartaginezilor, începând cu secolul al II-lea î.Hr. Roma se va orienta către o politică tot mai activă spre Est. În anul 190 î.Hr. ea a învins Regatul Seleucid, cu care Kartlia întreține relații strânse. După această victorie împotriva Regatului Seleucid, influența Romei s-a extins și pe coasta de est a Anatoliei, acoperind practic întregul bazin mediteranean. Deși romanii cuceriseră împrejurimile Bosforului și

controlau Strâmtoarele, nu își puteau exercita însă pe deplin puterea și influența și în Marea Neagră, unde principalul lor rival era Regatul Pontului. În perioada în care a fost condus de Mitridate al VI-lea Eupator (119-63 î.Hr.)⁵¹, cunoscut și sub numele de Mitridate cel Mare, Regatul Pontului, care includea și Colchida, și triburile din vestul teritoriului georgian de astăzi, ajunsese să controleze aproape în întregime bazinul Mării Negre, cu excepția țărmului ei vestic, devenind un obstacol în calea expansiunii Romei. Astfel, între Roma, al cărei obiectiv era de a controla și zona costieră din Marea Neagră ce aparținea Regatului Pontului, având și o mare importanță

Cneus Pompeius Magnus
(106-48 î.Hr.)

economică, și acesta din urmă, va izbucni o serie de războaie. După războiul purtat împotriva lui Lucius Cornelius Sulla, din anii 88-84 î.Hr., și cel contra lui Lucius Licinius Murena, din anii 83-81 î.Hr., în care Mitridate al VI-lea este mai întâi învins, iar ulterior repurtează o victorie, niciunul dintre aceste războaie neavând însă un rezultat decisiv, regele Pontului se va confrunta cu un nou război cu Roma, în perioada 73-63 î.Hr.; de data aceasta îi avea ca adversari pe Lucius Licinius Lucullus și pe Gnaeus Pompei. În cele din urmă, Mitridate al VI-lea este înfrânt de Pompei în bătă-

lia de la Lycus, iar Pontul este cucerit de romani. Aliații lui Mitridate al VI-lea din timpul războaielor cu romanii, regele Tigran al II-lea al Armeniei (cunoscut și cu numele de Tigran cel Mare), dar și regatele Kartliei și Albaniei cauziene⁵², vor fi și ei înfrânți de romani.

Astfel, după ce în anul 66 î.Hr. regele Tigran al II-lea este înfrânt și se predă romanilor, devenind aliatul acestora, armatele romane aflate sub comanda lui Pompei invadează Kartlia în anul 65 î.Hr. Artag, regele Kartliei, observând raportul inegal de forțe în care se afla după înfrângerea aliaților săi, îi cere lui Pompei un armistițiu, încercând să evite confruntarea. Pompei refuză armistițul și între timp cucerește castelul și fortăreața Armazi a

⁵¹ Numele de Mitridate (Mithridates) a fost atribuit mai multor regi parți și ai Pontului, cel mai cunoscut dintre aceștia fiind Mitridate al VI-lea.

⁵² Regatul Albaniei cauziene se afla pe teritoriul de azi al Republicii Azerbaidjan, iar în afară de similitudinea de nume nu are nimic în comun cu Albania din regiunea Balcanilor. Albanii cauzieni sunt considerați a se număra printre strămoșii poporului azer.

capitalei Mțheta. În ciuda luptei eroice a kartlienilor, în cele din urmă aceștia sunt înfrânți de romani. Încercând să obțină pacea, regele Artag trimite sclavi și daruri prețioase comandantului roman, printre care și un pat, un jilț și o masă făcute din aur. Înțelegând importanța strategică a regatului, precum și necesitatea protejării trecătorilor din Caucaz de invazia triburilor nomade din Nord, până la urmă Pompei acceptă semnarea unui tratat de pace. Conform acordului, Regatul Kartli nu era desființat de romani, ci se obliga să devină „prietenul și aliatul” Romei, să se opună amenințării triburilor nomade și, la nevoie, să acorde asistență militară Romei. Deși instituția regalității nu a fost afectată și a fost recunoscută de romani, permițându-i-se în continuare existența și funcționarea, tratatul de pace era în mod evident unul neechitabil, deoarece Roma nu și-a luat nicio obligație față de Kartlia, în timp ce aceasta din urmă practic devenea dependentă de Roma. După cucerirea Kartliei, Pompei trece pe teritoriul acesteia spre vest, invadează și cucerește și Colchida, unde numește din rândul nobililor locali un rege vasal Romei, pe Aristarh.

Roma și Regatul Kartli (Iberia) în secolele I-II d. Hr.

În primul secol d.Hr., Regatul Kartli se afla încă în relații bune cu Roma. Acest fapt este atestat de o inscripție în limba greacă descoperită lângă capitala Mțheta, care menționează că împăratul roman Vespasian (69–79 d.Hr.) a fortificat zidurile cetății Armazi pentru prietenul său, regele Mitridate al Iberiei⁵³. Situația s-a modificat treptat pe parcursul secolului al II-lea. Astfel, dacă în perioada domniei împăratului Traian (98–117 d.Hr.) Regatul Kartli a continuat să fie considerat „prietenul și aliatul Romei”, în timpul împăratului Hadrian (117–138 d.Hr.) relațiile dintre Regatul Kartlia și Roma vor deveni din ce în ce mai încordate, ca urmare a politicii tot mai independente a kartlienilor, de extindere a teritoriilor și influenței lor în regiune. Una dintre mizele importante ale acestei politici expansioniste a kartlienilor era obținerea accesului la țărmul Mării Negre, intrând astfel în concurență cu interesele și politicile Romei în regiune. Așa se face că în anul 128, atunci când împăratul Hadrian, care era interesat de întărirea alianțelor în Orient, i-a invitat în Anatolia pe regii și guvernatorii provinciilor din regiunile de Est, regele Kartliei, Parsman al II-lea „Caritabilul”, declină invitația împăratului

⁵³ Regatul Kartliei mai era denumit de greci și de romani și Iberia.

roman, în ciuda darurilor generoase pe care Hadrian i le trimisese, printre care se numărau un elefant de război și un detașament de 50 de luptători. Deși împăratul roman îl onorează prin darurile făcute, acordându-i o atenție deosebită, Parsman al II-lea refuză să se prezinte în fața împăratului, alegând să îi trimită, la rândul lui, numeroase daruri prețioase, printre care se regăseau și câteva sute de mantii aurite. Ofensat de refuzul lui Parsman al II-lea, pentru a ridiculiza darurile primite de la acesta, Hadrian a îmbrăcat cu mantiile aurite gladiatorii trimiși în arenă în fața publicului. În răspuns la ironia împăratului roman și ca urmare a tensionării tot mai mari a relațiilor, în anul 134 regele Kartliei va deschide trecătorile din Caucaz, inclusiv importantul pasaj Dariali⁵⁴, permițând astfel armatelor triburilor din Nord să invadeze teritoriile romane și parte.

După moartea lui Hadrian, relațiile dintre Regatul Kartliei (Iberia) și Roma s-au relaxat întrucâtva și vor cunoaște o îmbunătățire odată cu recunoașterea de către noul împărat roman, Antoninus Pius (138–161), a extinderii posesiunilor kartliene dinspre Vest și asupra unor teritorii din zona de coastă a Mării Negre. Astfel, regele Parsman al II-lea⁵⁵ va da curs, de

*Colan de aur cu pietre prețioase, secolele II-III
(Muzeul Național al Georgiei)*

⁵⁴ Dariali este o trecătoare importantă prin creasta caucaziană dintre Caucazul de Nord și Sud, prin controlul acestei trecători, Georgia se apăra de triburile nomade care intrau din nord.

⁵⁵ În unele surse antice, excursia la Roma a regelui kartlian este atribuită regelui Parsman al III-lea, așa cum rezultă din cronologia lui Iulius Capitolinus, biograful împăratului Antoninus Pius, și nu lui Parsman al II-lea (n. ed.).

această dată, invitației făcute de împăratul roman Antoninus Pius și se va deplasa în Italia cu soția și copiii săi, împreună cu escorta regală. Mai mult decât atât, vizita sa în capitala imperială va fi tratată de împăratul roman drept una de maximă importanță și se va bucura de onoruri deosebite. În acest sens, în timpul șederii la Roma, după negocierile privind relațiile bilaterale și recunoașterile teritoriale, împăratul Antoninus Pius îi acordă regelui Parsman al II-lea marea onoare de a oficia sacrificii pe colina Capitoliului, un fapt excepțional în privința străinilor, și-i ridică regelui kartlian o statuie ecvestră în templul Belonei de pe Câmpul lui Marte. Dacă relația regelui Parsman cu Roma se îmbunătățise în mod spectaculos, nu la fel stăteau lucrurile însă și în privința relațiilor acestuia cu Imperiul Part, care și el fusese atacat de nomazii cărora regele kartlian le permisesese accesul prin trecătorile caucaziene. Văzând în el un rival, părții l-au mituit pe bucătarul lui Parsman, care avea să-l otrăvească pe regele kartlian.

Structura și organizarea socială a Regatului Kartli

Informații prețioase despre structura socială și organizarea regatului kartlian din epoca elenistică și perioada romană timpurie ce i-a urmat ne oferă geograful grec Strabon (cca. 64 î.Hr.–24 d.Hr.) în lucrarea *Geografia*. În acest sens, el descrie Regatul Kartliei sau al Iberiei ca pe unul cu așezări și orașe dezvoltate și înfloritoare, dens populate și cu un important rol economic și comercial. Din descrierile marelui geograf grec putem distinge următoarele categorii și ierarhii sociale ale regatului kartlian din perioada respectivă:

1. *Dinastia regală, care conducea Regatul Kartliei.* În vârful acesteia se afla regele. Membrii casei regale și prinții dețineau și ei poziții de vârf în ierarhia de stat, putând avea chiar rangul de vicerege în anumite regiuni. De asemenea, *espaspeti*, a doua demnitate a regatului după rege, era deținută de un membru al casei regale, iar dintre prinți puteau fi numiți de rege *eristavi* ai celor opt regiuni administrative ale regatului. Perenitatea dinastiei era asigurată atât pe cale naturală, cât și artificial, pe calea adopției și înrudirii în acest fel cu alte familii.
2. *Funcționarii cu atribuții fiscal-administrative și militare.* Aceștia aparțineau păturii nobiliare și erau numiți în demnități chiar de către rege.
3. *Membrii sacerdoțiului sau preoții.* Și aceștia ocupau o poziție dominantă în ierarhia socială. Pe lângă atribuțiile religioase și activitățile rituale

obișnuite, ei gestionau și marile averi ale templelor, pe care le slujeau, și oficiau anumite ceremonii cu caracter diplomatic.

4. *Majoritatea populației* era formată din oameni liberi sau relativ liberi care aparțineau unor comunități organizate pe principiile democrației tribale. Pe timp de pace, aceștia se îndeletniceau în principal cu agricultura și comerțul, beneficiind de o largă autonomie economică și politică, chiar dacă erau plătitori de taxe și impozite, și datori să facă donații templelor păgâne. În vreme de război, se alăturau armatei regatului, fiind obligați să-și asigure pe cont propriu echipamentul militar, armele și proviziile alimentare.
5. *Sclavii*. O categorie cu dimensiuni destul de largi, aceștia erau folosiți de obicei la muncile grele, precum ridicarea de fortificații și palate, la săparea canalelor de irigații și la construirea de drumuri, dar și în activitățile comerciale și ca servitori domestici.

În ceea ce privește limba oficială a Regatului Kartli, în documentele oficiale se foloseau alfabetul grec și scrierea aramaică⁵⁶.

Constantin cel Mare, primul împărat roman creștin

Timp de trei secole, creștinii au fost persecutați de conducătorii Imperiului Roman. Acest lucru însă avea să se schimbe în timpul domniei lui Constantin cel Mare (306–337). Astfel, împăratul Constantin a avut un puternic rol reformator în plan politic, militar și religios, reușind să readucă Imperiului Roman măreția de altădată, în ciuda diviziunilor interne, slăbiciunilor endemice și tendințelor centrifuge care măcinau imperiul la începutul secolului al IV-lea d.Hr. În cadrul politicilor lui Constantin de reconsolidare a unui imperiu ce părea intrat în mod ireversibil pe panta declinului, religia creștină a deținut poziția centrală și a contribuit în mod decisiv la succesul demersurilor împăratului, oferind o bază solidă pentru armonizarea și legitimarea statului multietnic. În anul 313, Constantin, împreună cu Valerius Licinianus Licinius, cu care împărțea puterea imperială pentru moment pe fondul destrămării celei de-a treia tetrarhii romane,

⁵⁶ Alfabetul aramaic a evoluat din cel fenician, toate literele sale reprezentând consoane. Aproape toate sistemele de scriere moderne din Orientul Mijlociu și multe dintre sistemele de scriere non-chineze din Asia Centrală și de Est derivă din alfabetul aramaic.

a promulgat „Edictul de la Milano”, care venea să întărească „Edictul de la Serdica”, din anul 311, al împăratului Galerius, reafirmând toleranța și libertatea religioasă pe tot cuprinsul Imperiului Roman și recunoscând creștinismul ca practică religioasă *licita*, cu statut echivalent celorlalte religii din imperiu. Acesta este momentul de început pentru ascensiunea Bisericii Creștine către devenirea ei ca forță politică de prim rang.

Convertit la creștinism, Constantin avea să intervină în mod constant în viața Bisericii Creștine, contracarând tendințele sectare și valorificând la maximum potențialul acesteia în consolidarea unității și autorității imperiale. Astfel, în anul 325, Constantin cel Mare a convocat la Niceea primul conciliu ecumenic al lumii, punând bazele dogmatice și canonice ale religiei creștine. Ulterior, în timpul domniei împăratului roman Theodosiu I (379–395), ca urmare a „Edictului de la Tesalonic”, din anul 380, creștinismul a devenit religia oficială a Imperiului Roman.

Imperiul Persan Sasanid

Pe lângă transformările majore prin care trecea Imperiul Roman și care se resimțeau fără excepție și asupra posesiunilor sale din Orient, în vecinătatea teritoriilor georgiene aveau loc și alte mutații importante. Începând cu a doua jumătate a secolului al III-lea d.Hr., pe ruinele Regatului Part se ridică Imperiul Persan condus de dinastia Sasanidă (226–651), care își va stabili capitala la Ctesiphon, situată pe teritoriul Irakului de astăzi. Reforme importante se petrec și aici, în sensul centralizării și consolidării puterii imperiale sasanide, dar de data aceasta sub spectrul altei religii, a zoroastrismului, care devine religie de stat. Creștinismul va cunoaște și el o largă răspândire pe teritoriul Imperiului Sasanid, unde șahii vor proteja, din motive politice, în special mișcările creștine contestate de Bizanț (nestorianismul⁵⁷, monofizitismul⁵⁸ etc.), care reprezenta principalul lor adversar.

⁵⁷ Nestorianismul — erezie creștină conform căreia Hristos este doar om în care s-a întruchipat Dumnezeu prin Duhul Sfânt. În secolul al V-lea această învățătură a fost condamnată, iar fondatorul acestei învățături, Nestorie din Constantinopol, a fost exclus din biserică.

⁵⁸ Monofizitismul — învățătură creștină care-i recunoaște o singură natură — dumnezeiască — lui Hristos și contrazice hotărârea Sinodului din Calcedonia, conform căreia Hristos are două naturi, una dumnezeiască și una omenească.

Așadar, lupta pentru hegemonie în Orientul Mijlociu și în Caucazul de Sud a continuat pe parcursul următoarelor secole între Imperiul Sasanid și Imperiul Roman de Răsărit, care avea să mai fie consemnat de istorie și sub numele de Imperiul Bizantin sau Bizanț.

După ce sasanizii suferă o importantă înfrângere în fața romanilor în anul 298, în anul următor, la Nisibis, oraș aflat pe teritoriul de azi al Turciei, între Imperiul Roman și Imperiul Sasanid se semnează un tratat de pace care va fi în vigoare timp de 40 de ani. Prin acest acord, sasanizii au fost forțați să renunțe la Armenia și la o parte din Mesopotamia în favoarea romanilor, și să recunoască suzeranitatea împăratului roman asupra Regatului Kartliei.

Creștinarea Regatului Kartli (Iberia)

După semnarea tratatului din 299 de la Nizibin și recunoașterea de către sasanizi a stăpânirii și, respectiv, influenței Imperiului Roman asupra Armeniei și Regatului Kartli, cu timpul creștinismul va juca un rol din ce în ce mai important în apropierea — și în consolidarea legăturilor — dintre Bizanț și Kartlia. În plus, această relație se dovedea a fi una reciproc avantajoasă, întrucât romanii erau interesați să aibă control asupra trecătorilor din Caucaz, pentru a bloca invaziile din Nord, iar Regatul Kartliei se vedea protejat de către puterea suzerană în fața unei potențiale agresiuni din partea Imperiului Sasanid.

Liantul creștin dintre Imperiul Roman și Kartlia era deja unul solid spre sfârșitul secolului al II-lea d.Hr., având în vedere că religia creștină se răspândise de timpuriu în teritoriile georgiene, încă din secolul I d.Hr. Primii proповăduitori ai creștinismului aici au fost chiar apostolii și discipolii lui Iisus Hristos, Sf. Andrei „Cel Dintâi chemat”⁵⁹, Sf. Simon „Zilotul” sau „Canaanitul” și Sf. Matei, ei fiind urmați și de alți misionari creștini. Potrivit tradiției georgiene, Sf. Simon „Zilotul” ar fi murit pe pământ georgian și ar fi fost înhumat la Mănăstirea „Noul Athos” de pe teritoriul Abhaziei de azi⁶⁰. Se pare însă

⁵⁹ Sf. Andrei este cel care a adus creștinismul și în Dobrogea, unde se regăsește Peștera Sf. Andrei, pe teritoriul României de azi, considerată a fi fost lăcașul care i-a servit drept adăpost apostolului Andrei (n. ed.).

⁶⁰ Fragmente din moaștele Sf. Simon „Zilotul” se află și la Biserica „Podeanu” din București, situată lângă Piața „Chibrit”. Potrivit altor relatări, Sf. Simon „Zilotul” ar fi fost martirizat în Britania (n. ed.).

că vechii georgieni ar fi ajuns să cunoască doctrina creștină chiar și mai devreme, înainte de sosirea apostolilor lui Hristos pe teritoriul georgian. Astfel, potrivit unei legende, imediat după răstignirea lui Hristos evreei din Mțheta⁶¹ s-ar fi dus la Ierusalim și ar fi primit mantia lui Iisus pe care ar fi adus-o în Georgia și ar fi îngropat-o la Mțheta⁶².

Creștinarea efectivă a georgienilor și recunoașterea creștinismului ca religie de stat în Regatul Kartliei au loc pe parcursul secolului al IV-lea d.Hr., după sosirea aici a Sfintei Nino de Capadocia. Lucrările hagiografice care ne vorbesc despre viața Sfintei Nino ne spun că Sfânta s-ar fi rugat lui Dumnezeu cu ocazia sărbătorii păgâne dedicate zeului Armazi și că un fulger ar fi lovit și distrus atunci idolii păgâni ai acestuia, pe Gaț și Gaim. După această întâmplare, Sfânta Nino a rămas în Mțheta unde a predicat creștinismul și a tămăduit bolnavii, vindecând-o inclusiv pe regina Nana, cea de a doua soție a regelui Mirian al Kartliei, care suferea de o boală gravă, și care, salvată fiind, se convertește la creștinism. În scurt timp și regele Mirian acceptă să se creștineze, deși inițial era un opoent al creștinismului. În acest sens, legenda ne spune că regele ar fi plecat cu escorta la vânătoare și că

*Sfânta Nino, secolele XVII–XVIII
(Muzeul Național al Georgiei)*

⁶¹ Conform legendei, evreei au venit în Georgia în secolul al VI-lea î.Hr. după triburile lui Nabucodonosor. Este știut că relațiile georgiano-evreiești au o istorie de 26 de veacuri. Aceste relații sunt unice în sensul în care comunitatea evreiască, cunoscută și sub denumirea de „evreei georgieni”, nu s-a confruntat niciodată cu vreun tip de discriminare în Georgia.

⁶² Ioan 19: 23-24.

atunci când se afla în munți ar fi fost învăluit dintr-o dată de un întuneric greu. Nemaivăzând nimic în jurul lui, regele a rătăcit calea și pentru a ieși din impas s-a rugat zeilor săi păgâni, însă nu s-a întâmplat nimic. Atunci Mirian s-a rugat lui Hristos și a fost salvat, primind astfel creștinismul. Ulterior, regele Mirian trimite emisari împăratului roman Constantin și mamei acestuia, împărăteasa Elena, prin care îi roagă să trimită în Kartlia un episcop și preoți pentru a binecuvânta râul Mtkvari și a creștina populația regatului în apele acestuia. Potrivit tradiției bisericii creștine georgiene, aceste lucru s-a întâmplat în anul 326, care este considerat, de altfel, anul creștinării georgienilor.

Creștinismul s-a răspândit relativ repede pe teritoriul Regatului Kartli, singurele regiuni în care procesul de creștinare a populației a întâmpinat unele întârzieri fiind cele muntoase, unde vechile credințe erau mai adânc înrădăcinate și persistente. Din acest motiv, implementarea creștinismului în respectivele regiuni a necesitat adoptarea de către rege și a unor politici de forță.

În același timp, creștinismul se răspândește și își întărește pozițiile și în partea de vest a teritoriilor georgiene, unde se afla Regatul Colchidei (cunoscut și sub denumirile de Lazica sau Egrisi). În acest sens, izvoarele istorice consemnează că, în anul 325, episcopul din Pițunda (localitate situată pe teritoriul de azi al Abhaziei) a participat la Primul Conciliu Ecumenic care a avut loc la Niceea.

Adoptarea creștinismului ca religie de stat în teritoriile georgiene a jucat un rol fundamental în tranziția societății de la ordinea specifică lumii antice către relațiile de tip feudal, punându-și amprenta în mod decisiv asupra acestora din urmă. Astfel, incompatibilitatea dintre principiile cultelor păgâne și doctrina creștină a determinat interzicerea ritualurilor păgâne și scăderea treptată a influenței preoților păgâni până la dispariția ei completă. În paralel, rolul preoților creștini în societate a devenit din ce în ce mai important. În acest sens, preoții cultelor păgâne vor fi deposedați de proprietățile lor funciare, iar terenurile care le aparținuseră vor fi împărțite între rege, nobilime și biserica creștină. De asemenea, biserica va contribui în mod semnificativ la unificarea poporului georgian, fiind cea care a creat alfabetul georgian și a dat naștere unei ample literaturi prin care se promovau percepțiile creștine. Mănăstirile au devenit astfel adevărate centre ale educației și științei unde activitatea de creație literară și științifică a proliferat, printre altele aici realizându-se și traduceri în limba georgiană ale

vechilor manuscrise redactate în limbile greacă, siriană, armeană, arabă, aramaică etc.

Prin urmare, alfabetul georgian apărut în secolele IV–V, odată cu împă-mântenirea creștinismului în teritoriile georgiene, se numără printre cele mai vechi alfabetate în care au fost redactate scrieri creștine, alăturându-se în acest sens alfabetelor antice grec, latin și aramaic care l-au precedat. Faptul este atestat de mărturia epigrafică datând din anul 430 d.Hr., descoperită de arheologul italian Virgilio Canio Corbo în anii '50 ai secolului XX cu ocazia cercetărilor efectuate asupra Vechii Biserici Georgiene de la Bir el Qutt (Deșertul Iudeei).

În sensul celor de mai sus, când facem referire la prezența bisericii creștine georgiene în Palestina sau când vorbim despre legăturile dintre „Țara Georgiană” și „Țara Sfântă” ne rețin atenția două personalități de marcă, respectiv Bakur și Petru Iberianul (sau Ivireanul). Bakur ne este cunoscut din sursele grecești și latine, care îl menționează ca fiind reprezentantul Casei Regale din Kartli (Iberia), și ne arată că în a doua jumătate a secolului al IV-lea acesta a efectuat serviciul militar în cadrul Imperiului Roman, unde a obținut gradul de general, ulterior devenind regele Regatului Kartli. Deși toate sursele sunt consecvente în a-l menționa pe Bakur ca fiind un om de cultură și un militar de excepție, în ceea ce privește aspectele religioase, pe alocuri referirile la el sunt contradictorii. Astfel, în timp ce teologul creștin Rufinus, pe care Bakur îl vizitează pe Muntele Măslinilor, îl descrie ca pe un creștin pios, filosoful și retorul păgân Libanius, cu care același Bakur întreținea o corespondență frecventă, se referă la el totuși ca la un păgân⁶³. De asemenea, potrivit anumitor cercetători, printre care se numără savantul spaniol Juan Codonieri și cel georgian Besik Khurtsilava, istoria alfabetului georgian ar fi legată de numele lui Bakur, considerându-se că el ar fi fost creat spre sfârșitul secolului al IV-lea d.Hr., cândva în intervalul dintre anii 388–392, de călugării georgieni din Palestina, conduși de Bakur.

Petru Iberianul sau Ivireanul, care a trăit între anii 411–491, era și el membru al familiei regale din Kartli, iar la naștere primise numele de Murvan. Pe când avea vârsta de 12 ani, el a fost luat ostatic la curtea regelui Teodosiu al II-lea de la Constantinopol, unde a primit o educație aleasă. Ulterior a plecat în pelerinaj în Palestina, unde s-a călugărit sub numele de Petru Iberianul și a întemeiat prima mănăstire georgiană din Betleem. După

⁶³ Libanius a fost filosof grec și orator (în jurul anilor 314–393).

ce a călătorit prin mai multe țări, a revenit în Palestina, iar în anul 452 avea să devină episcop al orașului Maiuma, situat în apropiere de Gaza. Aici și în împrejurimi ctitorește mai multe mănăstiri. Anii petrecuți la Constantinopol și educația primită acolo i-au permis lui Petre Iberianul să studieze și să-și însușească filosofia antică, privită cu reticență și chiar respinsă de teologia creștină. Astfel, datorită erudiției sale, el își va asuma dificila misiune de a căuta o apropiere și a încerca reconcilierea dintre principiile filosofiei antice și cele ale religiei creștine. În acest sens, pentru a face mai ușor de acceptat scrierile sale pentru creștini, se pare că a recurs la un mic subterfugiu prin care ar fi atribuit unele dintre operele sale lui Dionisie Areopagitul⁶⁴, care se bucura de o percepție favorabilă în rândul creștinilor. Abia recent acest fapt a fost scos la iveală de doi cercetători, georgianul Shalva Nuțubidze și belgianul Ernst Honigman, care, în mod independent unul de altul, au arătat că textele respective nu sunt atât de vechi pentru a-i putea fi atribuite lui Dionisie Areopagitul și că autorul lor cel mai probabil este Petru Iberianul.

Creștinarea georgienilor a continuat tradiția legăturilor acestora cu spațiul de cultură și civilizație european, legături stabilite încă din perioada vechilor greci și care consacră apartenența și locul georgienilor în rândul popoarelor creștine și al culturii și civilizației europene.

⁶⁴ Dionisie Areopagitul a fost ucenicul Apostolului Pavel și episcop de Athos; a trăit în primul veac creștin.